

خلأاً را جبران کند. با این حال، حفظ و گسترش بازارهای صادراتی مستلزم ارتقای کیفیت محصولات، رعایت استانداردهای بین‌المللی، تنوع بخشی به سبد صادراتی و توجه به دیپلماسی اقتصادی است؛ موضوعاتی که در آینده این صنعت نقشی تعیین‌کننده خواهند داشت. با این اوصاف و با وجود دستاوردهای قابل توجه، صنعت پتروشیمی با چالش‌های متعددی مواجه است؛ تأمین پایدار خوراک، نوسانات قیمت جهانی، محدودیت‌های زیرساختی، مسائل زیست‌محیطی، تحریم‌ها و رقابت فزاینده در بازارهای جهانی از مهم‌ترین این چالش‌ها هستند. در کنار این موارد، ضرورت توسعه صنایع پایین‌دستی و جلوگیری از صادرات محصولات نیمه‌خام، به‌عنوان یکی از مطالبات اصلی کارشناسان مطرح است؛ بدون

تکمیل زنجیره ارزش، بخشی از ظرفیت واقعی صنعت پتروشیمی بلااستفاده باقی خواهد ماند. موضوع مهم دیگری که نمی‌توان در همین رابطه، به سادگی از آن عبور کرد محیط زیست و توسعه پایدار است؛ امروزه توسعه صنعتی بدون توجه به الزامات زیست‌محیطی، نه تنها پذیرفته شده نیست، بلکه هزینه‌های بلندمدت سنگینی به همراه خواهد داشت. صنعت پتروشیمی نیز از این قاعده مستثنا نیست. کاهش آلایندہ‌ها، بهینه‌سازی مصرف انرژی، مدیریت پسماندها و حرکت به سوی فناوری‌های پاک، از جمله اولویت‌هایی است که باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. در حقیقت توسعه پایدار در صنعت پتروشیمی به معنای ایجاد توازن میان رشد اقتصادی، مسئولیت اجتماعی و حفاظت از محیط زیست است؛ رویکردی که آینده این صنعت را تضمین خواهد کرد.

به این ترتیب آینده صنعت پتروشیمی ایران وابسته به مجموعه‌ای از تصمیمات راهبردی، سرمایه‌گذاری هدفمند و بهره‌گیری هوشمندانه از ظرفیت‌های داخلی است. توسعه صنایع پایین‌دستی، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، ارتقای بهره‌وری، تحول دیجیتال و توجه به نیروی انسانی متخصص از جمله الزامات اساسی برای ورود به مرحله‌ای جدید از رشد و بالندگی این صنعت محسوب می‌شوند. البته در این مسیر، نقش سیاست‌گذاری منسجم و هماهنگ، تعامل مؤثر میان دولت و بخش خصوصی و همچنین تقویت زیرساخت‌های علمی و پژوهشی غیرقابل انکار است.

در پایان اشاره به این مهم ضروری است که ۸ دی و روز ملی صنعت پتروشیمی، فرصتی است برای قدردانی از تلاش‌های بی‌وقفه تمامی فعالان این صنعت راهبردی و طراحی در مسیر آینده آن. صنعت پتروشیمی ایران، با تکیه بر منابع غنی، نیروی انسانی متخصص و تجربه چند دهه فعالیت، ظرفیت آن را دارد که به یکی از ستون‌های اصلی توسعه صنعتی و اقتصادی کشور در دهه‌های پیش‌رو تبدیل شود؛ تحقق این هدف، مستلزم نگاه بلندمدت، تصمیم‌گیری علمی و باور به توان داخلی است؛ مسیری که صنعت پتروشیمی را از یک مزیت نسبی به یک مزیت رقابتی پایدار در سطح منطقه و جهان ارتقا خواهد بخشید. ▀

همین ویژگی، صنعت پتروشیمی را به یکی از مؤثرترین ابزارهای تحقق اقتصاد مقاومتی تبدیل کرده است. از سوی دیگر، توسعه این صنعت به‌طور مستقیم و غیرمستقیم منجر به ایجاد هزاران فرصت شغلی در بخش‌های مختلف شده است؛ از مهندسی و بهره‌برداری گرفته تا حمل‌ونقل، خدمات فنی، صنایع پایین‌دستی و شرکت‌های دانش‌بنیان. اشتغال‌زایی پایدار، به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته‌ای که بسیاری از مجتمع‌های پتروشیمی در آن‌ها مستقر هستند، از دستاوردهای اجتماعی مهم این صنعت به‌شمار می‌رود.

همچنین، در سال‌های اخیر، صنعت پتروشیمی ایران به یکی از عرصه‌های اصلی بومی‌سازی دانش فنی و توسعه فناوری تبدیل شده است. محدودیت‌های خارجی، هرچند چالش‌برانگیز، اما در عین حال زمینه‌ساز تقویت توان داخلی در طراحی، ساخت، راه‌اندازی و بهره‌برداری از واحدهای پتروشیمی بوده‌اند به طوری که امروز بخش قابل توجهی از کاتالیست‌ها، تجهیزات فرآیندی، نرم‌افزارهای کنترلی و خدمات مهندسی مورد نیاز این صنعت توسط شرکت‌های داخلی تأمین می‌شود. این دستاورد نه تنها وابستگی خارجی را کاهش داده، بلکه زمینه رشد شرکت‌های دانش‌بنیان و انتقال دانش به نسل جدید متخصصان را نیز فراهم کرده است. از سوی دیگر صادرات محصولات پتروشیمی یکی از منابع اصلی ارزآوری کشور محسوب می‌شود؛ تنوع محصولات صادراتی و گستره بازارهای هدف، این امکان را فراهم کرده تا صنعت پتروشیمی نقش مهمی در تعادل تراز تجاری ایفا کند. در شرایطی که صادرات نفت خام با محدودیت‌هایی مواجه بوده، پتروشیمی توانسته است بخشی از این

